

Sygn. akt III AUa 868/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 czerwca 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Urszula Iwanowska
Sędziowie:	SSA Romana Mrotek SSO del. Gabriela Horodnicka - Stelmaszczuk (spr.)
Protokolant:	St. sekr. sąd. Karolina Popowicz

po rozpoznaniu w dniu 23 czerwca 2016 r. w Szczecinie

sprawy R. K. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o emeryturę

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 10 września 2015 r. sygn. akt VI U 1943/13

1. oddala apelację,
2. odstępuje od obciążenia R. K. (1) kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego za II instancję.

SSA Romana Mrotek SSA Urszula Iwanowska SSO del. Gabriela Horodnicka – Stelmaszczuk

Sygn. akt III AUa 868/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 19 sierpnia 2013 r. znak (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odmówił R. K. (1) prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych. W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, iż łączny udokumentowany okres ubezpieczenia wnioskodawcy na dzień 1 stycznia 1999 r. wynosi 26 lat, 8 miesięcy i 2 dni, w tym 8 lat, 5 miesięcy i 29 dni stażu pracy w szczególnych warunkach. Do pracy w szczególnych warunkach ZUS nie uwzględnił okresu zatrudnienia od 26 października 1972 r. do 30 listopada 1977 r. z tytułu zatrudnienia w Jednostce Wojskowej Nr (...) w S., ponieważ wnioskodawca nie przedłożył świadectwa pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jako środka dowodowego.

W odwołaniu od decyzji R. K. (1) wniósł o zaliczenie do okresu pracy w warunkach szkodliwych okresu zatrudnienia w (...) Spółdzielni (...) w S. w okresie od 20 czerwca 1986 r. do 2 października 1989 r. oraz okresu zatrudnienia w Jednostce Wojskowej Nr (...) w S. w okresie od 26 października 1972 r. do 30 listopada 1977 r. Ubezpieczony wskazał, iż w trakcie zatrudnienia w Spółdzielni (...) pracował na stanowisku elektromechanika samochodowego przy regeneracji akumulatorów, naprawie układów zasilania (benzyna), naprawach mechanicznych samochodów w kanałach naprawczych oraz przy przygotowywaniu do lakierowania i lakierowaniu nadwozi samochodowych metodą natryskową. Ubezpieczony wskazał, iż pracował na 1/8 etatu jako kontroler pojazdów mechanicznych. R. K. (1) wskazał, iż w Jednostce Wojskowej Nr (...) pracował w kanałach remontowych demontując silniki z pojazdów samochodowych, pracował przy naprawach kapitalnych silników, skrzyń biegów i tylnych mostów napędowych, rozbierał silniki na elementy pierwsze, zajmował się pasowaniem i montażem części. Wykonywał prace przy silnikach spalinowych, wykonywał prace przy układach paliwowych nisko i wysokopięnych oraz przy docieraniu na hamowni. Po wykonaniu podzespołów montował je w samochodów.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o jego oddalenie w całości, podtrzymując argumentację jak w zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 10 września 2015 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach i rozważaniach prawnych:

R. K. (1) urodził się w dniu (...), nie był członkiem OFE. Na dzień 1 stycznia 1999 r. udowodnił 26 lat, 8 miesięcy i 2 dni okresów składkowych. W dniu 24 kwietnia 2013 r. ubezpieczony złożył wniosek o emeryturę.

Ustalając prawo ubezpieczonego do świadczenia organ rentowy przyjął za udowodnione 8 lat, 5 miesięcy i 29 dni stażu pracy w warunkach szczególnych z tytułu zatrudnienia w Zakładzie (...) w S. w okresie od 7 grudnia 1977 r. do 4 czerwca 1986 r. na stanowisku mechanika samochodowego. W tym okresie zatrudnienia R. K. (1) stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace przy naprawie pomp wtryskowych, wtryskiwaczy i gaźników do silników spalinowych oraz prace wykonywane w kanałach remontowych przy naprawie pojazdów mechanicznych lub szynowych. Obowiązki wykonywane przez wnioskodawcę wymienione są w pozycji 14 i 16, działu XIV, wykazu A rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W okresie od 15 września 1970 r. do 20 października 1972 r. R. K. (1) był zatrudniony w (...) Zakładzie (...) w S. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku montera samochodowego, zaś w okresie od 26 października 1972 r. do 30 listopada 1977 r. R. K. (1) był zatrudniony w Jednostce Wojskowej Nr (...) w S. w pełnym wymiarze czasu pracy.

Rozkazem dziennym z dnia 18 października 1972 r. ubezpieczony został przyjęty do pracy z dniem 26 października 1972 r. w Jednostce Wojskowej na stanowisku mechanika samochodowego. W dniu 17 czerwca 1974 r. ubezpieczony otrzymał tytuł mistrza w zawodzie mechanik silników spalinowych. Z dniem 1 lutego 1975 r. wnioskodawcy wypowiedziano warunki umowy o pracę. Po upływie okresu wypowiedzenia od dnia 1 marca 1975 r. ubezpieczonemu powierzono stanowisko mistrz - mechanik silników samochodowych. Rozkazem dziennym z dnia 30 listopada 1977 r. ubezpieczony został zwolniony z pracy z dniem 30 listopada 1977 r.

W trakcie zatrudnienia w Jednostce Wojskowej Nr (...) ubezpieczony pracował początkowo jako mechanik samochodowy wykonując wszelkiego typu naprawy pojazdów mechanicznych, czasami w kanale jak i poza nim. Od dnia 1 marca 1975 r. ubezpieczony zajmował się naprawami silników samochodowych. Wnioskodawca pracował w kanale przy wymontowywaniu silników oraz przy ich montażu po remoncie. Naprawa silnika wykonywana była w warsztacie, poza kanałem. Naprawa pomp wtryskowych, wtryskiwaczy i gaźników zajmowała wnioskodawcy 50%

czasu, w pozostałym czasie Z. K. naprawiał pozostałe usterki silnika. W całym okresie zatrudnienia w Jednostce Wojskowej wnioskodawca wykonywał także naprawy pojazdów w terenie.

W trakcie zatrudnienia w jednostce wojskowej Nr (...) w S. wnioskodawca pobierał dodatek za pracę w warunkach szkodliwych: od listopada 1972 r. do czerwca 1975 r., od sierpnia 1975 r. do marca 1976 r., maj, lipiec 1976 r., od listopada 1976 r. do listopada 1977 r. oraz dodatek za szczególne właściwości pracy od maja 1976 r. do listopada 1977 r.

W okresie od dnia 20 czerwca 1986 r. do dnia 2 października 1989 r. R. K. (1) był zatrudniony w (...) Spółdzielni (...) w S. w pełnym wymiarze czasu pracy. Umową z dnia 20 czerwca 1986 r. ubezpieczony został zatrudniony w dziale transportu (...) na okres próbny, następnie na czas nieokreślony w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku elektromechanika. Ubezpieczonemu przyznano wynagrodzenie według stawki godzinowej plus dodatek za warunki szkodliwe dla zdrowia. W dniu 24 października 1986 r. R. K. (1) zawarł z (...) umowę o pracę w dziale transportu na stanowisku kontrolera technicznego pojazdów w wymiarze 1/2 etatu. Z dniem 1 lutego 1987 r. ubezpieczonemu powierzono funkcję brygadzysty, które pełnił do dnia 31 stycznia 1989 r.

W okresie od 20 czerwca 1986 r. do 23 października 1986 r. R. K. (1) stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (od godziny 6.30 do 15.30) pracował jako elektromechanik, w okresie od dnia 24 października 1986 r. pracował jako elektromechanik oraz kontroler techniczny pojazdów (po 1/2 etatu). Jako kontroler wnioskodawca sprawdzał jakość wykonanych napraw. Jako elektromechanik R. K. (2) wykonywał wszelkiego typu naprawy pojazdów mechanicznych. Ubezpieczony naprawiał także instalacje elektryczne. Wnioskodawca pracował w kanale i poza kanałem. Czasami wnioskodawca przygotowywał samochody do lakierowania (matował, szpachlował karoserię, demontował tapicerkę itp.). Zajmował się lakierowaniem pojazdów pistoletem natryskowym. Przygotowanie samochodu do lakierowania zajmowało około jednego dnia, drugiego dnia auto było lakierowane podkładem, po dwóch godzinach lakierowane lakierem nawierzchniowym.

Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie ubezpieczonego nie zasługiwało na uwzględnienie, podnosząc, iż zgodnie z przepisem art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r. poz. 748; dalej jako: ustawa emerytalna) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku emerytalnego, wynoszącego co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn, z zastrzeżeniem art. 46, 47, 50, 50a i 50e i 184. W myśl zaś przepisu art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej - ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku 60 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 (co najmniej 25 lat dla mężczyzn).

Emerytura ta przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że wykaz prac zaliczanych do prac w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze został zamieszczony w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Przepis § 4 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi, że pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze.

W myśl przepisu § 2 powołanego aktu prawnego, okresami pracy uzasadniającymi prawo do emerytury są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Okresy pracy, o którym mowa stwierdza przy tym zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 cytowanego rozporządzenia lub w świadectwie pracy.

Sąd meriti podkreślił, że w niniejszej sprawie poza ramami sporu pozostawał fakt, iż R. K. (1) urodzony (...), na dzień wydania zaskarżonej decyzji osiągnął wiek emerytalny uprawniający go do skorzystania z wcześniejszej emerytury, a na dzień 1 stycznia 1999 r. udowodnił 25 lat, 11 miesięcy i 19 dni okresów ubezpieczenia. Poza sporem pozostawał również fakt, iż ubezpieczony nie był członkiem OFE. Przedmiotem sporu było zatem jedynie ustalenie, czy wnioskodawca posiada wymagany 15 - letni okres zatrudnienia w szczególnym charakterze uprawniający do obniżenia wieku emerytalnego.

Sąd Okręgowy wskazał, że ustalając prawo do emerytury organ rentowy przyjął za udowodnione łącznie 8 lat, 5 miesięcy i 29 dni stażu pracy w warunkach szczególnych z tytułu zatrudnienia w Zakładzie (...) w S. w okresie od 7 grudnia 1977 r. do 4 czerwca 1986 r. w trakcie którego R. K. (1) stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace przy naprawie pomp wtryskowych, wtryskiwaczy i gaźników do silników spalinowych oraz prace wykonywane w kanałach remontowych przy naprawie pojazdów mechanicznych lub szynowych. Organ rentowy odmówił natomiast uwzględnienia do stażu pracy w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia w Jednostce Wojskowej Nr (...) w S. od 26 października 1972 r. do 30 listopada 1977 r. oraz okresu zatrudnienia w (...) Spółdzielni (...) od 20 czerwca 1986 r. do 2 października 1989 r. podnosząc, iż nie zostały przedłożone świadectwa pracy potwierdzające wykonywanie przez wnioskodawcę pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Sąd pierwszej instancji podniósł, iż stosownie do § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz.U. z 2011 r. Nr 237, poz. 1412) osoba ubiegająca się o emeryturę powinna przedstawić dokumenty stwierdzające okresy uzasadniające prawo do świadczeń i ich wysokość. W § 22 ust. 1 cytowanego rozporządzenia wskazano, że jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, środkiem dowodowym stwierdzającym okresy zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania oraz spółdzielczej umowy o pracę jest świadectwo pracy, zaświadczenie płatnika składek lub innego właściwego organu, wydane na podstawie posiadanych dokumentów lub inny dokument, w tym w szczególności: 1) legitymacja ubezpieczeniowa; 2) legitymacja służbowa, legitymacja związku zawodowego, umowa o pracę, wpis w dowodzie osobistym oraz pisma kierowane przez pracodawcę do pracownika w czasie trwania zatrudnienia. W ust. 2 wskazano, że jeżeli ustawa przewiduje możliwość udowodnienia zeznaniami świadków okresu składkowego, od którego zależy prawo lub wysokość świadczenia, dowód ten dopuszcza się pod warunkiem złożenia przez zainteresowanego oświadczenia w formie pisemnej lub ustnej do protokołu, że nie może przedłożyć odpowiedniego dokumentu potwierdzającego ten okres.

Sąd meriti podkreślił, że po wniesieniu przez ubezpieczonego odwołania od decyzji organu rentowego i skierowaniu sprawy do sądu, sprawa o emeryturę – uprzednio administracyjna – staje się sprawą cywilną, rozpoznawaną według przepisów o postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu pracy i ubezpieczeń społecznych, w którym stosownie do treści art. 473 k.p.c. nie mają zastosowania ograniczenia dowodowe dotyczące dopuszczalności dowodów z zeznań świadków i przesłuchania stron. Stąd też okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość mogą być tutaj udawadniane wszelkimi środkami dowodowymi przewidzianymi w k.p.c. (por. uzasadnienie wyroku SN z 8 kwietnia 1999 r., II UKN 619/98, OSNP 2000/11/439; wyrok SN z 2 lutego 1996 r., II URN 3/95, OSNP 1996/16/239).

Mając na względzie specyfikę postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, jak również fakt, iż w przedmiotowej sprawie pomiędzy R. K. (1), a organem rentowym powstał spór dotyczący spełnienia przesłanek niezbędnych do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury – Sąd Okręgowy uznał, iż przy rozstrzygnięciu niniejszej sprawy zasadnicze znaczenie winna znaleźć zasada wyrażona w art. 6 k.c., zastosowana odpowiednio w postępowaniu

z zakresu ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z treścią art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Sama zasada skonkretyzowana w art. 6 k.c., jest jasna. Ten, kto powołując się na przysługujące mu prawo, żąda czegoś od innej osoby, obowiązany jest udowodnić fakty (okoliczności faktyczne) uzasadniające to żądanie, ten zaś, kto odmawia uczynienia zadość żądaniu, a więc neguje uprawnienie żądającego, obowiązany jest udowodnić fakty wskazujące na to, że uprawnienie żądającemu nie przysługuje (Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga pierwsza, część ogólna. Stanisław Dmowski i Stanisław Rudnicki, Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis, Warszawa 2005 r., Wydanie 6).

Przenosząc powyższą regułę na grunt niniejszego sporu Sąd pierwszej instancji przyjął, iż w niniejszej sprawie ciężar dowodu wykazania legitymowania się na dzień 1 stycznia 1999 r. okresem pracy w warunkach szczególnych w wymiarze 15 lat (art. 6 k.c.) spoczywał na ubezpieczonym. Zdaniem tego Sądu, to R. K. (1) zaprzeczając twierdzeniom organu rentowego, który na podstawie zgromadzonych w aktach rentowych dokumentów dokonał niekorzystnych dla niego ustaleń, winien w postępowaniu przed Sądem nie tylko podważyć ich trafność, ale również, wskazać na okoliczności i fakty znajdujące oparcie w materiale dowodowym, z których możliwe byłoby wyprowadzenie wniosków i twierdzeń zgodnych ze stanowiskiem reprezentowanym w odwołaniu od decyzji. W ocenie Sądu meriti, obowiązkowi temu ubezpieczony podołał jedynie w części, co jednakże nie mogło skutkować zmianą decyzji ZUS.

Sąd Okręgowy wskazał, iż dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2010 r. II UK 21/10). Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia z Rady Ministrów w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W ramach postępowania dowodowego Sąd pierwszej instancji dopuścił dowód z dokumentów zawartych w aktach emerytalnych ubezpieczonego oraz w jego aktach osobowych. Autentyczność dokumentów nie była przez strony kwestionowana i w zasadzie nie budziła wątpliwości Sądu meriti. Zostały one bowiem sporządzone w sposób zgodny z przepisami prawa, przez uprawnione do tego osoby, w ramach ich kompetencji oraz w sposób rzetelny, stąd też Sąd ten ocenił je jako wiarygodne.

W ocenie Sądu Okręgowego jedynie rozkaz dzienny z dnia 28 października 1972 r. znajdujący się w aktach osobowych nosi ślady przerobienia. Odmienny charakter pisma i kolor atramentu jakim uczyniono dopisek „silnikowy” na tym dokumencie przy oznaczeniu stanowiska wskazuje, iż adnotację tę dopisano w okresie późniejszym niż data sporządzenia rozkazu. Zdaniem tego Sądu, wniosek taki potwierdza także to, że z angażu z dnia 29 stycznia 1974 r. oraz z wypowiedzenia z dnia 1 lutego 1975 r. wynika jednoznacznie, iż przed dniem 1 marca 1975 r. wnioskodawca pracował jako mechanik samochodowy.

Prymat wiarygodności przyznał Sąd Okręgowy także zeznaniom świadków W. J. i T. K. zatrudnionym w (...) Spółem, gdyż były one logiczne, spójne i korespondowały z treścią dokumentów. Wyjaśnieniom wnioskodawcy Sąd nie dał wiary w zakresie w jakim twierdził on, iż wykonywał tylko prace wymienione w wykazie prac w szczególnych warunkach, a wszelkie inne czynności stanowiły margines jego obowiązków. Wobec jednoznacznej treści dokumentu, mocą którego powierzono wnioskodawcy obowiązki kontrolera pojazdów na 1/2 etatu, Sąd pierwszej instancji nie dał wiary twierdzeniom wnioskodawcy, iż obowiązki te wykonywał poza normalnymi godzinami pracy. Podobnie wnioskodawca mijał się z prawdą twierdząc, iż nigdy nie był brygadzystą, podczas gdy odmienne oświadczenie złożył w dniu 18 września 2013r. (k 5).

W ocenie Sądu meriti zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie pozwalał na przyjęcie, że praca wykonywana przez R. K. (1) w Jednostce Wojskowej Nr (...) w S. w okresie od 26 października 1972 r. do 30 listopada 1977 r. na stanowisku mechanika, a później mistrza silników spalinowych, jak również praca wykonywana w (...) Spółdzielni (...) w okresie od 20 czerwca 1986 r. do 2 października 1989 r. na stanowisku elektromechanika była pracą w warunkach szczególnych, w rozumieniu przywołanych na wstępie przepisów prawa.

Sąd Okręgowy wskazał, że definicję ustawową „pracy w szczególnych warunkach” zawiera art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Mianowicie, zgodnie z tym przepisem, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Pracę taką pracownik musi wykonywać stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku wymienionym w wykazie A rozporządzenia z dnia z dnia 7 lutego 1983 r. aby nabyć prawo do emerytury w obniżonym wieku. W dziale XIV w pozycji 13 wymieniono prace w akumulatorowniach: opróżnianie, oczyszczanie i wymiana stężonego kwasu siarkowego i płyt ołowianych; w pozycji 14 prace przy naprawie pomp wtryskowych, wtryskiwaczy i gaźników do silników spalinowych; w pozycji 16 prace wykonywane w kanałach remontowych przy naprawie pojazdów mechanicznych lub szynowych; w pozycji 17 wymieniono zaś lakierowanie ręczne lub natryskowe - nie zhermetyzowane.

Sąd pierwszej instancji podkreślił, że jak wynika z zeznań świadków K. i (...) w okresie zatrudnienia w Spółem na stanowisku elektromechanika wnioskodawca wykonywał wszelkiego typu naprawy pojazdów mechanicznych, pracując zarówno w kanale jak i poza nim. Także wnioskodawca przyznał, iż pracował także poza kanałem, wykonując także czynności niewymienione w wykazie A rozporządzenia z dnia z dnia z dnia 7 lutego 1983 r. Ubezpieczony przyznał też, że w trakcie zatrudnienia w Jednostce Wojskowej pracował m.in. naprawiając skrzynie biegów i tylne mosty, a także pojazdy na poligonie. Wnioskodawca przyznał także, iż w tym okresie zatrudnienia nie pracował jedynie w kanale i wykonywał wszelkie naprawy silnika, a nie tylko wymienione w wykazie A rozporządzenia z dnia z dnia 7 lutego 1983 r. naprawy pomp wtryskowych, wtryskiwaczy i gaźników do silników spalinowych. Zdaniem Sądu Okręgowego, potwierdzeniem tych ustaleń jest też fakt, iż obaj pracodawcy nie wystawili powodowi świadectw pracy w szczególnych warunkach. Wobec niewiarygodnych zeznań wnioskodawcy trudno podważyć treść dokumentów zgromadzonych w aktach osobowych. Nie ma dowodów, by uznać, iż w okresie zatrudnienia w latach 1986 – 1989 elektromechanik i kontroler pojazdów, a w latach 1972- 1977 mechanik i mistrz silników spalinowych zajmował się jedynie wykonywaniem czynności wymienionych w pozycjach 13,14,16,17 wykazu A.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, nie zmienia tej oceny okoliczność, iż w pewnych okresach wnioskodawca otrzymywał dodatek z tytułu pracy w warunkach szkodliwych oraz za szczególne właściwości pracy, gdyż nie wiadomo na jakiej podstawie prawnej i w oparciu o jakie przesłanki dodatki te były przyznawane. Nadto dla emerytury wcześniejszej istotny jest jedynie fakt wykonywania pracy wymienionej w rozporządzeniu z dnia 7 lutego 1983 r., a nie okoliczność otrzymywania dodatków za pracę.

Sąd meriti wskazał, iż w judykaturze Sądu Najwyższego podkreśla się jednolicie, że przewidziane w art. 32 ustawy o emeryturach i rentach prawo do emerytury w niższym niż określony w art. 27 tej ustawy wieku emerytalnym jest ściśle związane z szybszą utratą zdolności do zarobkowania z uwagi na szczególne warunki lub szczególny charakter pracy. Praca taka, świadczona stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, przyczynia się do szybszego obniżenia wydolności organizmu, stąd też wykonująca ją osoba ma prawo do emerytury wcześniej niż inni ubezpieczeni. Prawo to stanowi przywilej i odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 27 ustawy, a zatem regulujące je przepisy należy wyklądać w sposób gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo (por. między innymi wyroki z dnia 22 lutego 2007 r. I UK 258/2006 OSNP 2008/5-6 poz. 81; z dnia 17 września 2007 r. III UK 51/2007 OSNP 2008/21-22 poz. 328; z dnia 6 grudnia 2007 r. III UK 62/2007 LexPolonica nr 1762480; z dnia 6 grudnia 2007 r. III UK 66/2007 LexPolonica nr 2375445; z dnia 13 listopada 2008 r. II UK 88/2008, niepublikowany; z dnia 5 maja 2009 r. I UK 4/2009 LexPolonica nr 2133261).

Podzielając takie rozumienie instytucji emerytury z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach, Sąd Okręgowy stwierdził, że wyłącznie takie czynności pracownicze, które są wykonywane w warunkach bezpośrednio narażających na szkodliwe dla zdrowia czynniki, kwalifikują pracę jako wykonywaną w szczególnych warunkach. Znaczące przy tym są: stopień uciążliwości owych czynników oraz wymagania wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne i otoczenia. Jeśli czynności te wykonywane są stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, to okres wykonywania tej pracy jest okresem pracy uzasadniającym prawo do świadczeń na zasadach przewidzianych

w rozporządzeniu. Aby wykazać prawo do świadczenia konieczne jest więc wykazanie, że prace określone w wykazie były wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu (w ramach 8-godzinnej dniówki w ramach obowiązującego tygodniowego czasu pracy w danym okresie). Połączenie zaś w ramach jednego stanowiska prac o wysokim stopniu szkodliwości (w charakterze szczególnym) oraz prac, gdzie ten stopień szkodliwości jest niższy uniemożliwia stwierdzenie, iż ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu wykonywał pracę w warunkach szczególnych.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji, z pewnością zdarzało się, że wnioskodawca wykonywał poszczególne czynności wymienione w pozycjach 13,14,16 i 17 działu XIV, wykazu A, jednakże nie sposób uznać, by w spornych okresach zatrudnienia wykonywał tylko te obowiązki stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego Sąd Okręgowy uznał, iż ubezpieczony nie legitymuje się wymaganym dla uzyskania prawa do wcześniejszej emerytury okresem pracy w szczególnych warunkach, wobec czego stosownie do treści art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. odwołanie oddalono jako bezzasadne.

Z powyższym rozstrzygnięciem nie zgodził się ubezpieczony wskazując, że odwołanie dotyczy okresów pracy w Jednostce Wojskowej (...) w S. od 26 października 1972 roku do 30 listopada 1977 roku (podnosząc argumentację tożsamą z prezentowaną w odwołaniu i w toku procesu) oraz zatrudnienia w (...) Spółdzielni (...) w S. od 20 czerwca 1986 r. do 2 października 1989 r. na stanowisku elektromechanika samochodowego (całkowita naprawa pojazdów według zlecenia zarówno w kanałach remontowych jak i poza nimi zgodnie z zakresem obowiązków na tym stanowisku).

Apelujący wskazał również, że za pracę na stanowisku elektromechanika otrzymywał dodatek za pracę w warunkach szkodliwych dla zdrowia.

Skarżący podniósł, że nie zgadza się z uzasadnieniem Sądu Okręgowego, że za okres pracy na stanowisku elektromechanika i kontrolera pojazdów mechanicznych pracował po pół etatu, gdyż, zdaniem apelującego, ustalenie takie jest niezgodne z aktami osobowymi oraz jego zeznaniami.

W odpowiedzi na apelację organ rentowy wniósł o jej oddalenie w całości i zasądzenie na rzecz ZUS O/S. zwrotu kosztów postępowania przed Sądem II instancji, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W ocenie organu rentowego apelacja jest w całości bezzasadna, ponieważ stan faktyczny sprawy został ustalony przez Sąd pierwszej instancji w sposób wszechstronny, rzetelny i prawidłowy w oparciu o przedłożone dokumenty. Sąd ten dokonał prawidłowej analizy przepisów, a wnioski przedstawił w uzasadnieniu wyroku, z którym pozwany zgodził się w pełni. Ze wskazanych przez ubezpieczonego okresów zaliczeniu podlega jedynie okres od 7.12.1977 r. do 4.06.1986 r, który nie daje jednak 15 lat wykonywania takiej pracy.

Biorąc powyższe pod uwagę organ rentowy podtrzymał swoje dotychczasowe stanowisko w sprawie i podzielił argumentację Sądu zawartą w uzasadnieniu wyroku z dnia 10.09.2015 r. Sąd zebrał bowiem pełny materiał dowodowy i prawidłowo ustalił wszystkie okoliczności faktyczne, wnioskowanie nie budzi żadnych wątpliwości, a przepisy prawa materialnego i procesowego zostały prawidłowo zastosowane.

Z tych względów organ rentowy wniósł jak na wstępie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się nieuzasadniona.

Na wstępie wskazać należy, iż postępowanie apelacyjne ma merytoryczny charakter i jest dalszym ciągiem postępowania rozpoczętego przed sądem pierwszej instancji. Zgodnie z treścią art. 378 § 1 k.p.c., sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Rozważając zakres kognicji sądu odwoławczego, Sąd Najwyższy stwierdził, iż sformułowanie „w

granicach apelacji” wskazane w tym przepisie oznacza, iż sąd drugiej instancji między innymi rozpoznaje sprawę merytorycznie w granicach zaskarżenia, dokonuje własnych ustaleń faktycznych, prowadząc lub ponawiając dowody albo poprzestaje na materiale zebrany w pierwszej instancji, ustala podstawę prawną orzeczenia niezależnie od zarzutów podniesionych w apelacji oraz kontroluje poprawność postępowania przed sądem pierwszej instancji, pozostając związany zarzutami przedstawionymi w apelacji, jeżeli są dopuszczalne, ale biorąc z urzędu pod uwagę nieważność postępowania, orzeka co do istoty sprawy stosownie do wyników postępowania (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., sygn. akt III CZP 49/07, niepubl.). Dodatkowo należy wskazać, iż dokonane przez sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne, sąd drugiej instancji może podzielić i uznać za własne (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 1998 r., sygn. akt II CKN 923/97, OSNC 1999/3/60).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt rozstrzyganej sprawy stwierdzić należy w pierwszej kolejności, iż Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił stan faktyczny, a swe ustalenia oparł na należycie zgromadzonym materiale dowodowym, którego ocena nie wykraczała poza granice wskazane w art. 233 § 1 k.p.c. Sąd pierwszej instancji wywiódł prawidłowe wnioski z poprawnie dokonanej analizy dowodów. Stąd też, Sąd Apelacyjny ustalenia Sądu merti w całości uznał i przyjął jako własne.

Sąd odwoławczy nie stwierdził przy tym naruszenia przez Sąd Okręgowy prawa materialnego, w związku z czym poparł rozważania tego Sądu również w zakresie przyjętych przez niego podstaw prawnych orzeczenia.

Sąd Apelacyjny nie dopatrywał się zarzucanych Sądowi pierwszej instancji przez ubezpieczonego błędów w zakresie postępowania dowodowego. Przeciwnie, stwierdzić należy, iż Sąd Okręgowy bardzo starannie zebrał i szczegółowo rozważył wszystkie dowody oraz ocenił je w sposób nienaruszający swobodnej oceny dowodów, uwzględniając w ramach tejże oceny zasady logiki i wskazania doświadczenia życiowego. Wobec tego nie sposób jest podważać adekwatności dokonanych przez Sąd Okręgowy ustaleń do treści przeprowadzonych dowodów. W tym miejscu należy przywołać stanowisko Sądu Najwyższego, przyjmowane przez Sąd Apelacyjny jako własne, wyrażone w orzeczeniu z dnia 10 czerwca 1999 r. (II UKN 685/98 OSNAPiUS 2000/17/655), że normy swobodnej oceny dowodów wyznaczone są wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego oraz regułami logicznego myślenia, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowody jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i wążąc ich moc oraz wiarygodność, odnosi je do pozostałego materiału dowodowego. W ocenie Sądu odwoławczego brak jest w niniejszej sprawie podstaw do uznania, iż Sąd pierwszej instancji postąpił wbrew którejkolwiek ze wskazanych wyżej reguł.

Sąd Okręgowy zebrał w sprawie obszerny i kompletny materiał dowodowy, który poddał następnie wszechstronnej i wnikliwej analizie, dokonując rzetelnej oceny dowodów w rozumieniu treści przepisu art. 233 § 1 k.p.c. Ustalenia poczynione przez Sąd pierwszej instancji są bardzo szczegółowe, stanowią logiczną, zwartą i przekonującą całość. Nie sposób zarzucić Sądowi Okręgowemu sprzeczności ustaleń z zebrany w sprawie materiałem dowodowym. W uzasadnieniu wyroku Sąd ten wyraźnie wskazał, na jakich dowodach i dlaczego – co miało swoją głęboką i logiczną wymowę – odmówił wiarygodności.

Ustalenia te, zatem Sąd Apelacyjny ocenił, jako prawdziwe i uznał je za własne. Nie jest bowiem uzasadniona apelacja, będąca polemiką z prawidłowo ustalonym stanem faktycznym z tej tylko przyczyny, że strona pozwana odmiennie ocenia dowody.

Z całokształtu zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika jednoznacznie, że wbrew zarzutom ubezpieczonego zawartym w apelacji, nie można uznać okresu zatrudnienia ubezpieczonego w Jednostce Wojskowej (...) i (...) jako wykonywanej w szczególnych warunkach jak i w szczególnym charakterze. Przeczą bowiem takiemu ustaleniu dokumenty zawarte w aktach osobowych apelującego, jak i zeznania powołanych niego samego świadków, o czym bardzo szczegółowo rozważał Sąd Okręgowy. Nie wynika z nich, wbrew twierdzeniom ubezpieczonego, że apelujący pracował w pełnym wymiarze czasu pracy jako mechanik wyłącznie w kanałach remontowych czy też jako mechanik silnikowy. Wręcz przeciwnie, z zeznań świadków wynika, że ubezpieczony wykonywał prace w kanałach

jak i poza nimi a także w terenie, dokonywał okresowych przeglądów samochodów, kontroli napraw pojazdów, a więc wykonywał wszystkie czynności związane z obowiązkami pracy mechaników samochodowych. Słusznie Sąd pierwszej instancji uznał, że apelujący nie pracował w pełnym wymiarze czasu pracy w akumulatorowniach (punkt 13, działu XIV, wykazu A cytowanego rozporządzenia z 1983 r.), gdyż w ogóle nie świadczył pracy w akumulatorowni, a jedynie od czasu do czasu dokonywał napraw akumulatorów. Słusznie również Sąd meriti nie uznał, że ubezpieczony wyłącznie wykonywał prace przy naprawie pomp wtryskowych i gaźników do silników spalinowych (punkt 14, działu XIV, wykazu A cytowanego rozporządzenia z 1983 r.) jak również, że wyłącznie pracował w kanałach remontowych (punkt 16) lub, że wyłącznie lakierował pojazdy (punkt 17). Z samych bowiem zeznań ubezpieczonego wynikają okoliczności przeciwne (k. 75-76). Wersji ubezpieczonego nie potwierdzają również zawnioskowani przez niego świadkowie. Zarówno W. J. (k. 78), jak i T. K. (k. 122) opisali wykonywanie przez ubezpieczonego typowych, a nie wyłącznie wyspecjalizowanych prac mechaników wymienionych w rozporządzeniu. Sam fakt otrzymywania przez ubezpieczonego dodatku za pracę w warunkach szkodliwych w niektórych okresach pracy jest jedynie potwierdzeniem, że powierzano apelującemu do wykonania takie prace lecz nie stanowi dowodu na okoliczność, że wykonywał je w pełnym wymiarze czasu pracy.

Sąd dokonał zatem prawidłowej oceny wszystkich dowodów kierując się względami logiki i doświadczenia życiowego, przy tym skarżący nie wykazał, które reguły i zasady logicznego wnioskowania zostały naruszone, a tylko w ten sposób mógłby podważyć ustalenia Sądu.

Obecnie obowiązujący wykaz prac zaliczanych do prac w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze zamieszczony został w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 z późn. zm.). Przepis §4 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi przy tym, że pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W myśl przepisu § 2 powołanego aktu prawnego, okresami pracy uzasadniającymi prawo do emerytury są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Okresy pracy, o których mowa stwierdza przy tym zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 cytowanego rozporządzenia lub w świadectwie pracy. W żadnym z powoływanych wyżej rozporządzeń nie uznano za pracę w szczególnych warunkach pracy „mechanika samochodowego.”

W wyniku przeprowadzonego postępowania dowodowego Sąd pierwszej instancji ustalił, iż ubezpieczony niewątpliwie, oprócz prac, które można zaliczyć do czynności wykonywanych w warunkach szczególnych, wykonywał także inne prace: dokonywał napraw w warsztacie, na placu przy warsztatach, kontrolował naprawy, wykonywał czynności brygadzisty.

Taki charakter zatrudnienia nie pozwala na ustalenie, że praca w warunkach szczególnych była wykonywana w sposób stały i w pełnym wymiarze czasu pracy a tylko takie ustalenie mogłoby prowadzić do przyznania ubezpieczonemu prawa do wcześniejszej emerytury.

Wbrew twierdzeniom apelacji, na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego nie można było w sprawie ustalić, że ubezpieczony był jedynym mechanikiem wykonującym pracę w kanałach remontowych, w akumulatorowniach czy wyłącznie przy naprawie gaźników. Okoliczności te nie wynikają nawet z zeznań jedynie samego ubezpieczonego niewątpliwie zainteresowanego pozytywnym dla siebie rozstrzygnięciem sprawy.

Świadkowie, którzy z nim pracowali również nie potwierdzili okoliczności, które miałyby wpływ na przyznanie prawa do emerytury.

Podkreślić należy, że to ubezpieczony sam zaoferował Sądowi taki materiał dowodowy, który w chwili obecnej usiłuje podważyć w związku z niekorzystnymi dla niego zeznaniami zawnioskowanymi przez niego samego świadków.

Mając na uwadze wszystkie powyższe okoliczności Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

Zgodnie z treścią przepisu art. 98 kodeksu postępowania cywilnego (k.p.c.), strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu). Przy czym, zgodnie z treścią art. 102 k.p.c., w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Przepisy kodeksu postępowania cywilnego statuują tym samym zasadę, że wprawdzie wynik procesu z reguły decyduje o obowiązku zwrotu kosztów przeciwnikowi, niemniej nie jest to obowiązek nieograniczony i podlega ocenie z punktu widzenia zasad słuszności. Kodeks nie konkretyzuje pojęcia "wypadków szczególnie uzasadnionych", pozostawiając ich kwalifikację, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności danej sprawy, sądowi (por. m.in. postanowienie SN z dnia 20 grudnia 1973 roku, II CZ 210/73, Lex, nr 7366). Zastosowanie przez sąd art. 102 k.p.c. powinno być oceniane w całokształcie okoliczności, które by uzasadniały odstępstwo od podstawowych zasad decydujących o rozstrzygnięciu w przedmiocie kosztów procesu. Do kręgu tych okoliczności należy zaliczyć zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu, jak i fakty leżące na zewnątrz procesu zwłaszcza dotyczące stanu majątkowego i sytuacji życiowej (por. postanowienie SN z dnia 14 stycznia 1974 roku, sygn. akt II CZ 223/73, LEX nr 7379). Do wypadków szczególnie uzasadnionych w rozumieniu art. 102 k.p.c. można także zaliczyć sytuacje wynikające z charakteru żądania poddanego rozstrzygnięciu sądu (por. postanowienie SN z dnia 1 września 1973 roku, sygn. akt I CZ 122/73, OSNC 1974/98). Okoliczności te powinny być oceniane przede wszystkim z uwzględnieniem zasad współzycia społecznego. Na kanwie powyższych rozważań stwierdzić należy, że w niniejszej sprawie wystąpiły przesłanki do odstąpienia od obciążania powoda kosztami zastępstwa procesowego strony przeciwnej w oparciu o art. 102 k.p.c.

Po pierwsze, w ocenie Sądu, powód pozostaje obecnie w trudniej sytuacji majątkowej, z uwagi na panujący kryzys gospodarczy i pozostawanie bez pracy. Z drugiej strony należy mieć na względzie charakter niniejszej sprawy i jej skomplikowaną materię, a w szczególności fakt, że przez wiele lat powód wykonywał pracę i w pewnych okresach, obecnie nieuznanych jako okresy pracy w warunkach szczególnych z przyczyn wskazanych powyżej, otrzymywał dodatek tzw. „szkodliwy”. W takiej sytuacji powód mógł być przekonany, że jego roszczenie jest uzasadnione.

W tym stanie rzeczy orzeczono jak w punkcie II sentencji wyroku.

SSA Romana Mrotek SSA Urszula Iwanowska SSO (del.) Gabriela Horodnicka-

Stelmaszczuk